

dr hab. Magdalena Wilk-Frańczuk, prof. UJ
Klinika Rehabilitacji
Wydział Nauk o Zdrowiu, Instytut Fizjoterapii
Uniwersytet Jagielloński-Collegium Medicum

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr Jagody Rojek pt. „Skuteczność terapii Neuro-ortopedycznej Plastyczności zależnej od Aktywności i terapii tradycyjnej w przebiegu szyjnych dyskopatycznych zespołów bólowych”

Mgr Jagoda Rojek w dysertacji podejmuje niezmiernie interesujący i aktualny temat związany z zastosowaniem różnych metod leczenia pacjentów z dolegliwościami bólowymi kręgosłupa szyjnego. Dolegliwości bólowe kręgosłupa (w szczególności o charakterze przewlekłym) stanowią jedną z częstych przyczyn niepełnosprawności. Dlatego badania naukowe ukierunkowane na ocenę skuteczności różnych metod ich leczenia, a także poszukiwanie nowych form oddziaływania terapeutycznego mają znaczącą wartość aplikacyjną. Jak słusznie zauważa Doktorantka, w ostatnim okresie czasu w trakcie pandemii Covid-19 zaobserwowano znaczący wzrost występowania dolegliwości bólowych kręgosłupa, w szczególności w odcinku szyjnym, na co niewątpliwie wpłynęło ograniczenie aktywności fizycznej, a także w wielu przypadkach wydłużenie czasu pracy i zmiana formy na zdalną przed komputerem. Dlatego wybór tematu pracy uważam za trafny, bardzo aktualny i przemyślany.

Rozprawa doktorska mgr Jagody Rojek przygotowana została w formie monografii, liczy 74 strony, ma układ typowy dla tego typu opracowań - rozpoczyna się Spisem treści i składa się z sześciu numerowanych i pięciu nienumerowanych rozdziałów głównych. W pracy zostało wykorzystanych 115 pozycji piśmiennictwa, w tym w większości obcojęzycznego. Zdecydowana większość artykułów opublikowana została w czasopiśmie indeksowanych z listy MNiSW, a zdecydowana większość zawartych w spisie piśmiennictwa pozycji jest nie starsza niż dziesięć lat. Świadczy to

o wykorzystaniu w pracy aktualnej wiedzy o problemie, którym zajmowała się Doktorantka. Praca jest ilustrowana 28 tabelami i 28 rycinami.

Konstrukcja rozprawy.

Wprowadzenie wraz z podrozdziałami obejmuje 20 stron i stanowi teoretyczne wprowadzenie w omawianą tematykę. Autorka w sposób bardzo przejrzysty zapoznaje czytelnika z epidemiologią i czynnikami ryzyka wystąpienia bólu kręgosłupa szyjnego, a także charakterystyką bólu, jako subiektywnego odczucia związanego z indywidualnym doświadczeniem jednostki. W ostatnim podrozdziale Wprowadzenia, Doktorantka omawia sposoby i metody leczenia przewlekłych bólów szyi. Należy zgodzić się z Autorką pracy, że terapia bólu przewlekłego jest trudna i wymaga podejścia interdyscyplinarnego. Dlatego też, tytuł pracy uważam za uzasadniony. Człowiek jest istotą społeczną, a długotrwały ból może negatywnie wpływać na wiele aspektów życia oraz zaburzać stosunki międzyludzkie, co również podkreśla bardzo słusznie Doktorantka.

Cel pracy. Celem pracy była ocena skuteczności koncepcji N.A.P. oraz terapii tradycyjnej w przebiegu bólu kręgosłupa szyjnego o podłożu dyskopatycznym. Cele pracy zostały zrealizowane poprzez odpowiedzi na następujące pytania badawcze: 1. Czy koncepcja N.A.P. jest bardziej skuteczna w redukcji intensywności bólu niż terapia tradycyjna w przypadku BKS? 2. Czy i w jakim stopniu w badanej grupie, zastosowane metody terapii pacjentów z BKS zmniejszają poziom ich niepełnosprawności? 3. Czy jedna z wybranych terapii skuteczniej koryguje FHP wśród badanych? 4. Czy zastosowanie metody N.A.P. efektywniej obniża poziom depresyjności niż terapia tradycyjna u pacjentów z BKS? 5. Czy i w jakim stopniu w badanej grupie, zastosowane metody terapii pacjentów z BKS wpływają na poziom doświadczanego lęku? 6. Czy poziom lęku – cechy i poziom ogólnej samoskuteczności moderują uzyskane efekty obu terapii? Wszystkie postawione pytania są ambitne, a ich weryfikacja wymagała wielu specyficznych analiz. Do poszczególnych problemów badawczych Doktorantka przedstawiła też 6 hipotez, w których założyła, że: 1. Koncepcja N.A.P. jest bardziej skuteczna w zmniejszaniu natężenia bólu w porównaniu

do terapii tradycyjnej u pacjentów z BKS. 2. Metoda N.A.P. efektywniej redukuje poziom niepełnosprawności związanej z BKS niż terapia tradycyjna. 3. Terapia N.A.P. skuteczniej koryguje FHP w porównaniu do terapii tradycyjnej wśród badanych. 4. Terapia N.A.P. efektywniej obniża poziom depresyjności wśród osób z BKS o podłożu dyskopatycznym w porównaniu do terapii tradycyjnej. 5. Koncepcja N.A.P. skuteczniej zmniejsza poziom lęku – stanu u pacjentów z BKS w porównaniu do terapii tradycyjnej. 6. Poziom lęku – cechy i poziom ogólnej samoskuteczności wpływają na uzyskane efekty obu terapii wśród badanych chorych.

Kolejnym rozdziałem jest 3. **Materiał i metoda**, w którym omówiono charakterystykę badanej grupy, metody i narzędzia badawcze oraz metody analizy statystycznej. Doktorantka podaje, że badania zostały przeprowadzone w jednej z poradni rehabilitacyjnych w Krakowie w latach 2020-2022 (w opinii recenzenta powinny być podane dane tej placówki). Badaniami objętych zostało 74 pacjentów z BKS o podłożu dyskopatycznym w wieku od 30 do 50 lat (w ostatecznej analizie uwzględniono 60 osób; 14 zrezygnowało w trakcie terapii). Określono kryteria włączenia (nieurazowe, dyskowe, przewlekłe szyjne dolegliwości bólowe pochodzenia mechanicznego zlokalizowane w obrębie odcinka szyjnego z możliwością promieniowania do górnego brzoza łopatki oraz głowy bez objawów korzeniowych i neurologicznych, sklasyfikowane jako zespół 1 według klasyfikacji QTF oraz stan niewymagający zabiegu chirurgicznego) i wykluczenia z badań (współistniejące zaawansowane choroby neurologiczne, reumatyczne, urologiczne, psychiatryczne oraz niesystematyczny udział w terapii). Kwalifikacja do badań zbyła przeprowadzana przed leczeniem na podstawie badania lekarskiego (wywiad, badanie przedmiotowe, analiza badań obrazowych). Zakwalifikowani do badań pacjenci zostali losowo podzieleni na dwie grupy. Grupę N (badaną) stanowili pacjenci, u których zastosowano koncepcję N.A.P (wstępnie 35, a ostatecznie 30 osób). Grupę T (kontrolną) stanowili pacjenci, u których zastosowano terapię tradycyjną (wstępnie 39, a ostatecznie 30 osób). Wśród badanych przeważały kobiety. Doktorantka szczegółowo opisała i przedstawiła na rycinach (ryciny od 12 do 21)

zastosowane programy leczenia pacjentów w obu grupach, które obejmowały 10 sesji terapeutycznych odbywających się codziennie od poniedziałku do piątku przez okres dwóch tygodni. W grupie N zastosowano program leczenia z wykorzystaniem koncepcji N.A.P, a w grupie T terapię tradycyjną, która obejmowała zabiegi z zakresu fizykoterapii oraz kinezyterapii.

Badania wykonywano trzykrotnie: przed leczeniem, po jego zakończeniu i po upływie trzech miesięcy. Metodyka badania obejmowała: skalę numeryczną NRS, kwestionariusz dotyczący dolegliwości związanych z bólem szyi (Neck Disability Index - NDI), metodę fotograficzną, Inwentarz Stanu i Cechy Lęku (STAI), Skalę do badania depresyjności (CESD-R), Skalę Uogólnionej Skuteczności (GSES). Analiza statystyczna zebranych danych została dokonana za pomocą narzędzi statystycznych, których dobór uważam za właściwy.

Na przeprowadzenie badań uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej (opinia nr. 40/KBL/OIL/2020).

Wyniki. Uzyskane wyniki badań były rozpatrywane zgodnie z celami pracy. Doktorantka w sposób przejrzysty przedstawia szczegółową analizę uzyskanych wyników, z podziałem na kilka części: 4.1. Natężenie bólu; 4.2. Poziom niepełnosprawności; 4.3. Kąt CVA; 4.4. Kąt FHT; 4.5. Poziom lęku – stanu (STAI-X1); 4.6. Poziom depresyjności; 4.7. Moderatory lęk – cecha (STAI-X2) oraz GSES.

Dyskusja. Autorka ustosunkowuje się do rezultatów swoich badań i zestawia je z wynikami innych autorów, co pozwala na stwierdzenie, że dyskusja jest bardzo interesująca, przeprowadzona z prawidłowym wykorzystaniem zebranej literatury i wskazuje na dużą dojrzałość naukową Doktorantki. Dyskusja potwierdza bardzo dobrą znajomość piśmiennictwa oraz umiejętność krytycznej analizy i syntezy uzyskanych wyników, jak również przygotowanie Autorki do rozwiązywania problemów naukowych.

Wnioski. Na podstawie wyników badań Autorka sformułowała pięć wniosków końcowych, które stanowią odpowiedź na założenia, a także weryfikują hipotezy badawcze: 1. Obie terapie wpłynęły pozytywnie na natężenie bólu,

niepełnosprawność, FHP, lęk jako stan oraz poziom depresyjności. 2. Uzyskane rezultaty utrzymały się w okresie trzy miesięcznej obserwacji z wyjątkiem kąta FHT w grupie leczonej terapią N.A.P. oraz poziomu depresyjności w grupie prowadzonej terapią tradycyjną. 3. Koncepcja N.A.P. jest bardziej efektywna w zmniejszaniu bólu oraz FHP wśród pacjentów z BKS w porównaniu do terapii tradycyjnej. 4. Poziom lęku jako cechy oraz ogólnej samoskuteczności nie moderują wyników uzyskanych wskutek obu terapii. 5. Koncepcja N.A.P. jest skuteczną metodą leczenia chorych z BKS.

W kolejnych częściach pracy zamieszczono Piśmiennictwo, Streszczenie w języku polskim, Spis rycin, Spis Tabel. Na końcu opracowania znajduje się Aneks zawierający: zgodę Komisji Bioetycznej oraz formularz informacyjny dla osoby badanej.

Praca napisana poprawnie językowo, staranna edytorsko, jednak Doktorantka nie ustrzegła się błędów literowych, interpunkcyjnych i edytorskich:

- odnośniki do piśmiennictwa powinny być uszeregowane rosnąco (np. str. 6 powinno być (1;13;14), podobnie str. 51, str. 60),
- str. 19 jest „utrata wagi” powinno być „ utratę masy ciała”,
- brak w spisie piśmiennictwa internetowych źródeł rycin (Ryc. 6, 7, 8, 11),
- brak cytowania pozycji piśmiennictwa nr. 114, 115,

Doktorantka w swojej pracy często wykorzystuje skróty, które mają wyjaśnienie w tekście pracy, jednak w mojej opinii brakuje ich spisu, który ułatwił by czytelnikowi zapoznawanie się z treścią. Zwykle w pracach doktorskich zamieszcza się również streszczenie w języku angielskim, którego w tej pracy brakuje.

Podsumowując praca napisana jest prawidłowo, udokumentowana, logicznie wiążąca się w całość. Przedstawiona do oceny dysertacja jest ciekawa, oryginalna, staranna edytorsko i spełnia wszelkie wymogi stawiane rozprawom doktorskim. Mając powyższe na uwadze przedstawiam Wysokiej Radzie Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie wniosek o dopuszczenie mgr Jagody Rojek do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Klinika Rehabilitacji
Instytut Fizjoterapii UJ CM
M. Wilk-Frańczuk
dr hab. Magdalena Wilk-Frańczuk, prof. UJ
kierownik